



2024-11-11

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2024/287

Socialstyrelsen

socialstyrelsen@socialstyrlsen.se

Diarienummer 4.1 – 71898/2024

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR AVSEENDE FÖRSLAG TILL SOCIALSTYRELSENS FÖRESKRIFTER OCH ALLMÄNNA RÅD OM SKYDDAT BOENDE

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten har bjudits in att lämna synpunkter på Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende med tillhörande konsekvensutredning. Jämställdhetsmyndigheten ställer sig i huvudsak positiv till och välkomnar förslagen.

Jämställdhetsmyndigheten kan konstatera att arbetet med de nya föreskrifterna och allmänna råden nu ger en ypperlig möjlighet att ta vara på detta fönster av möjligheter. Arbetet är i slutfasen och Jämställdhetsmyndigheten vill poängtera vikten av att arbetet genomförs så att det i högsta grad gynnar målgruppen, att skyddade boenden har krav på sig att erbjuda adekvat målgruppsanpassat stöd och skydd för såväl barn som vuxna. Då verksamheterna nu har tillståndsplikt/anmälningsplikt och att IVO kommer att genomföra tillsyn utifrån föreskrifter och allmänna råd menar Jämställdhetsmyndigheten att dessa behöver vara stringenta och tydliga. Generellt anser myndigheten att flertalet “bör”, ska bytas ut mot “ska”, i föreskriften.

Av 6 kap. 1 a och 2 §§ socialtjänstlagen (2001:453), SoL framgår att socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende samt att varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till skyddade boenden. Enligt Lagrådsremissen *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*, föreslås att det ska vara frivilligt för socialnämnden att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning och varje enskild socialnämnd får ta ställning till om och hur bestämmelsen ska tillämpas i den egna kommunen, till exempel skyddat boende utan föregående biståndsprövning som föreslås kunna erbjudas vuxna över 21 år utan medföljande barn. Jämställdhetsmyndigheten anser därför att det är av största vikt att Socialstyrelsen beaktar nya socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft den 1 juli 2025 i förhållande till aktuella föreskrifter och allmänna råd.

Synpunkter enligt utredningens disposition

2 kap. Ledningssystem

Verksamheten skyddat boende är bland annat skyldig att fastställa rutiner för hur lämplighetsbedömningen ska göras för en person som socialnämnden ansöker om inskrivning för.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer (4 kap. 1 §)¹ ska socialtjänsten bedöma risken för ytterligare våld som en del av utredningen av en våldsutsatt. I lagrådsremissen framkommer bland annat att socialnämnden utan behovsprövning ska kunna erbjuda insatsen skyddat boende till den som har fyllt 21 år och som inte har medföljande barn. Då det befintliga kravet på riskbedömning är kopplat till utredningen av den enskildes behov kommer det inte att omfatta den grupp vuxna som enligt förslaget till ny socialtjänstlag ska kunna få skyddat boende utan behovsprövning.

Jämställdhetsmyndigheten vill framhålla att det kan vara mycket svårt för den som söker skyddat boende att själv bedöma hur farlig den egna livssituationen är och vilken risk en löper att utsättas för ytterligare våld. Med hänsyn till målgruppens utsatthet vill Jämställdhetsmyndigheten påtala behovet av att i det fortsatta arbetet med föreskriftsarbetet även ställa krav på riskbedömning avseende den som kan komma att få insatsen utan behovsprövning, t ex som del av det skyddade boendets inskrivning, säkerhetsplanering eller genomförande av insatsen.

3 kap. Säkerhetsarbete och säkerhetsplanering för vuxna

Jämställdhetsmyndigheten anser att säkerhetsplanering, som även inkluderar den digitala säkerheten, för både barn och vuxna ska ske vid in- och utskrivning vid skyddat boende, och att den bör utgå från socialnämndens utredning när sådan finns. Säkerhetsplaneringen bör även genomföras i samverkan med andra relevanta aktörer.

I den aktuella Nya socialtjänstlagen föreslås bland annat att insatsen skyddat boende bör kunna erbjudas utan individuell behovsprövning till den som har fyllt 21 år och som inte har medföljande barn. I Lagrådsremissen² framkommer att verksamheter som tar emot personer utan föregående behovsprövning och beslut från socialnämnden, är skyldiga att informera den enskilde om rättigheten att ansöka om stöd och hjälp från socialnämnden. Jämställdhetsmyndigheten anser att det finns både för- och nackdelar med möjligheten för den enskilde att tillgodogöra sig insatsen skyddat boende utan att ha kontakt med socialnämnden. Det finns dock risker som bland annat kan innebära att det läggs ett för stort ansvar på den som är utsatt. För att kunna vända sig direkt till ett skyddat boende behöver den utsatta dels känna till vad det skyddade boendet erbjuder och var det är beläget. Det kan också vara svårt att känna till och ta sig till ett skyddat boende utanför hemkommunen om ett sådant behov finns. Å andra sidan kan en av fördelarna vara till exempel för missbrukande våldsutsatta kvinnor som kan ha ett motstånd eller rädsla för att vända sig till socialtjänsten och då kan vända sig direkt till det skyddade boendet. För denna grupp kan det vara en stor fördel

[HSLF-FS 2022:39 \(socialstyrelsen.se\)](https://www.socialstyrelsen.se/hslf-fs-2022-39)¹

² En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

att i det akuta skedet kunna söka sig direkt till ett skyddat boende utan att ansöka om bistånd via socialnämnden. Jämställdhetsmyndigheten anser att föreskriften särskilt bör beakta dessa förhållanden och Socialstyrelsen därför bör inkludera kommande lagändringar i socialtjänstlagen, i föreskrift och allmänna råd om skyddat boende, hur föreskriften kan tillämpas i förhållande till socialtjänstlagen.

4 kap. Inskrivning i skyddat boende

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att lämplighetsbedömning av den sökande ska genomföras vid inskrivning i skyddat boende och att denna ska utgå från nämndens utredning. I de fall vuxna personer över 21 år utan medföljande barn vänder sig direkt till det skyddade boendet och det inte finns någon utredning från socialnämnden saknas information om den våldsutsatta sökanden. Kravet för verksamheten skyddat boende att vid ansökan om inskrivning utgå från socialnämndens utredning blir då inte aktuellt och Jämställdhetsmyndigheten menar att Socialstyrelsen särskilt bör beakta denna situation i föreskriften.

5 kap. Genomförande av insatsen skyddat boende

Jämställdhetsmyndigheten anser att i det individanpassade stödet till en vuxen person vid det skyddade boendet bör tilläggas att verksamheten i de fall den enskilde vänt sig direkt till det skyddade boendet, är skyldig att informera om rätten att ansöka om insatser enligt nya socialtjänstlagen.

Jämställdhetsmyndigheten anser att Socialstyrelsen genomgående ska byta ut börkrav mot ska-krav i hela kapitel fem. Till exempel när det gäller vad det skyddade boendet kan erbjuda. I de fall det skyddat boendet tar emot våldsutsatta kvinnor och barn, barn och vuxna utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel, borde *ska krav* vara en förutsättning. Jämställdhetsmyndigheten anser att det har skett en ansvarsförskjutning, från socialnämndens ansvar till ansvar för det skyddade boendet när det gäller vissa insatser, till exempel att ordna ett stadigvarande boende och att hjälpa den som är utsatt att få en fungerande ekonomi.

Jämställdhetsmyndigheten ifrågasätter rimligheten i förslaget att skyddade boenden endast ska rådas att kunna erbjuda barn, stöd i att bearbeta upplevelser av hot, våld eller andra övergrepp, kunna upprätthålla skolgång, bibehålla eller bygga upp nya sociala relationer, och ha en meningsfull fritid under vistelsen i boendet. Detta står inte i proportion till förtydligandet av, exempelvis, det krav på säkerställande av skolgång för barn i skyddat boende som gäller för kommunerna och motsvarar inte reformens syfte om stärkta rättigheter för barn i denna situation. Jämställdhetsmyndigheten menar att förslaget till råd avseende barn i detta stycke i stället ska vara bindande föreskrifter. Skyddade boenden som tar emot barn ska vara skyldiga att erbjuda de former av stöd som anges i förslaget.

6 kap. Personalens kompetens i skyddat boende

Jämställdhetsmyndigheten anser att Socialstyrelsen ska byta ut börkrav mot ska-krav när det gäller personalens kunskap och kompetens om hot, våld och andra övergrepp och de konsekvenser det kan få. Jämställdhetsmyndigheten menar att det är en

självklarhet att föreståndare och personal ska ha kunskap och kompetens om hot, våld och andra övergrepp mot barn och vuxna. Personalen ska även ha förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet.

7 kap. Bemanning i skyddat boende

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i kravet på att personal ska vara tillgänglig dygnet runt med skälig inställetid vid behov. Skrivningen ”utan oskäligt dröjsmål” är dock högst subjektivt och kan i detta fall bli föremål för tolkning beroende på var det skyddade boendet är beläget, vem som är föreståndare och personal. För en personal i ett skyddat boende som är beläget i en stor stad kan till exempel 15 minuter vara en skälig tid för inställelse, men om det skyddade boendet är beläget i Norrland kan motsvarigheten handla om en timma eller två. Vi anser därför att begreppet ”utan oskäligt dröjsmål” borde specificeras.

Socialstyrelsen har valt bort alternativet med personalbemanning dygnet runt för det skyddade boendena till förmån för tillgänglighet med skälig inställetid. Jämställdhetsmyndigheten anser att bemanning dygnet runt borde vara en grundförutsättning när det handlar om skyddade boenden i likhet med vad som gäller för till exempel HVB och SiS. Detta för att öka säkerheten vid till exempel brand, hot eller andra liknande anledningar.

För de personer som söker sig till, alternativt blir beviljade en insats, i skyddat boende, är inte sällan i kris och i stort behov av stöd och hjälp. Det kan handla om både fysiska och psykiska skador med till exempel posttraumatiskt stressyndrom eller ångest. Behovet av att ha stöd på natten kan då bli avgörande för vistelsen och för att personen stannar kvar och inte återvänder hem till förövaren. Vi menar därför att det vore målgruppsanpassat och rimligt att vid samtliga skyddade boenden ha bemanning dygnet runt, men kanske främst i de boenden som tar emot personer med särskilt hög hotbild.

Kap. 8 Det skyddade boendets lokaler samt skyddsanordningar

Jämställdhetsmyndigheten kan konstatera att skyddade boenden kan se mycket olika ut, och utformningen kan vara allt från boende i separata egna lägenheter till ett kollektiv och håller med Socialstyrelsen om att de ska vara ändamålsenliga. Jämställdhetsmyndigheten anser dock att en vuxen som är inskriven i ett skyddat boende ska ha ett eget rum om det inte delas med egna barn samt att det skyddade boendet ska vara hemlikt och att där ska finnas ett ändamålsenligt kök. Vi menar därför att börkrav ska bytas ut mot ska-krav. För barn ska det finnas *rum* och inte *utrymme* som är anpassade efter barnens behov såsom läxläsning och lek. Detta då begreppet utrymme är vagt och öppnar upp för olika tolkningar.

För Jämställdhetsmyndigheten

Berit Jernberg
Avdelningschef

Lena Landén Jonas
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har enhetschefen Katarina Björkgren deltagit.